

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ ЗАНЯТЬ В ФОРМАТІ ZOOM-КОНФЕРЕНЦІЇ

Кафедра трудового права

дисципліна ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

До теми 1. Організаційно-правове забезпечення цивільного захисту населення України

Тема заняття: ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ ПАНДЕМІЇ В УКРАЇНІ.

Література:

[0]: стор. 19-26, [1]:стор. 5-21, [4]:стор. 121-136, 223-224, 246-255 ;
[6]: статті 5-15, 75-78; [10 - 12].

Згадаємо, що ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ – це «функція держави, спрямована на захист населення, територій, навколишнього середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період» [6, ст.4]. Також нам відомо, що законодавство України [6, 10, 11, 12, 13] визначає 4 видів характеру (техногенний, природний, соціальний та воєнний), а також 4 рівня надзвичайних ситуацій (державний, регіональний, місцевий, об'єктовий від поняття об'єкт).

Виникає питання – яка структура чи організація спроможна виконати таке складне та важливе для держави і населення завдання їх захисту! Відповідає стаття 8 Кодексу цивільного захисту України (далі – Кодексу ЦЗУ): «Забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту здійснюється Єдиною державною системою цивільного захисту». Тобто, у складі держави України функціоную державна система, яка з 2004 року має назву «Єдина державна система цивільного захисту» (далі скорочено ЄДСЦЗ).

Загальні основи побудови ЄДСЦЗ викладені в Розділу 2 Кодексу ЦЗУ в статтях 8-15. Більш детальні положення про органи управління, режими функціонування, склад підсистем викладені в «Положенні про ЄДСЦЗ», що затверджено Постановою КМУ від 09.01.2014 №11, яке є в списку літератури під № 12!

Стисло можна визначити так: ЄДСЦЗ - це державна система, яка об'єднує в єдину структуру державного управління органи виконавчої влади всіх рівнів, професійні сили цивільного захисту та непрофесійні позаштатні формування цивільного захисту всіх суб'єктів господарювання, установ та організацій, правоохоронні органи, а також інші суб'єкти забезпечення цивільного захисту.

(приклад інших – бази зберігання ДЕРЖАВНОГО РЕЗЕРВУ, на яких повинні зберігатися на випадок надзвичайних ситуацій продукти та засоби захисту для населення, на які має право населення згідно пункту 1.2 статті 21 Кодексу ЦЗУ!).

Звертаю увагу, що правоохоронні органи є важливою складовою державної системи цивільного захисту. Згідно статті 28 Кодексу ЦЗУ, статті 41, 43 Положення про ЄДСЦЗ «Для ліквідації наслідків надзвичайних ситуації можуть залучатися... відповідні **підрозділи МВС**, військові формування та **правоохоронні органи ...**».

Згідно статті 8 Кодексу ЦЗУ, ЄДСЦЗ складається з функціональних та територіальних підсистем ЦЗ. Функціональні підсистеми ЄДСЦЗ (ФПС) створюються у 15 міністерствах, які створюють зі складу свого персоналу штатні та позаштатні формування ЦЗ. Перелік цих 15 міністерств визначений в ДОДАТКУ №1 «Положення про ЄДСЦЗ» [12].

Приклад: 1) у складі МОН створена «**Підсистема навчання учнів та студентів діям у НС та з питань безпеки життєдіяльності**», яка складається з система навчання (що ми зараз робимо!) та позаштатних формувань ЦЗ навчальних закладів.

2) у складі МВС на час надзвичайних ситуацій створюються функціональна підсистема «підсистема забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху (через Національну поліцію і Національну гвардію)», а також «спеціалізована служба охорони публічного (громадського) порядку», яка зараз контролює виконання населенням заборон карантину!

Територіальні підсистеми (ТПС) – призначені для захисту населення на території регіону (тобто, області). До складу ТПС входять органи обласного керівництва та підпорядковані їм сили та засоби ЦЗ області, включаючи правоохоронні органи. Під час навчання в Харкові студента та викладачі НЮУ знаходяться під захистом сил ЦЗ Харківської територіальної підсистеми ЦЗ:

Дивись Таблицю №1 «Зв'язок з органами та силами цивільного захисту Харківської територіальної підсистеми ЄДСЦЗ». Склад, назва та основні завдання сил цивільного захисту визначені в Главі 5 Кодексу ЦЗУ.

Стаття 11 Кодексу ЦЗУ зазначає, що залежно від масштабів та особливостей НС, що прогнозується або виникла, ЄДСЦЗ функціонує у режимах:

- 1) повсякденного функціонування,
- 2) підвищеної готовності,
- 3) надзвичайної ситуації,**
- 4) надзвичайного стану.

Згідно **Розпорядження КМУ від 26 січня 2015 р. № 47-р** «Про встановлення режимів підвищеної готовності та надзвичайної ситуації ЄДСЦЗ» було встановлено та до сих пір не скасовано:

1. режим **НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ** в Донецькій та Луганській областях;
2. режим **ПІДВИЩЕНОЇ ГОТОВНОСТІ** для решта 22 областей та Києву, у тому числі в Харківській області.

А Розпорядження КМУ від 25 березня 2020 року №338-р «Про переведення єдиної державної системи цивільного захисту у режим надзвичайної ситуації» визначило дію ще 3-й надзвичайної ситуації з 4-х: «з метою ліквідації наслідків медико-біологічної **надзвичайної ситуації природного характеру державного рівня**, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення та відповідно до статті 14 та частини другої статті 78 Кодексу цивільного захисту України **установити для єдиної державної системи цивільного захисту на всій території України режим надзвичайної ситуації до 24 квітня 2020 року**».

Зараз в політикумі, в ЗМІ, в ток-шоу на телебаченні продовжуються жвава дискусія про питання правозастосування заборон карантину для населення, режиму надзвичайної ситуації, умови якої плутають з режимом надзвичайного стану – виявилось, що не тільки в телевізорі, а й в керівництві погано розбираються в цих поняттях, тому розглянемо їх більш детально!

Звертаю увагу на статті 14 та 15 Кодексу ЦЗУ, які визначають принципові відмінності порядку встановлення режимів «надзвичайної ситуації» та «надзвичайного стану»! Режим надзвичайної ситуації – це режим управління державою та ЄДСЦЗ і правоохоронних органів, які отримують в

такому режиму додаткові повноваження. На підставі такого режиму були запровадженні **Постановою №255 від 2 квітня додаткові заборони** до переліку обмежень прав та свобод людей для умов карантину з Постанови КМУ №211 від 11.03.2020р. Тому слід не плутати поняття «режиму надзвичайної ситуації», який стосується режиму функціонування ЄДСЦЗ, з поняттям «правового режиму надзвичайного стану», який впровадиться Указом Президента на підставі ЗУ «Про правовий режим надзвичайного стану», який голосується Верховною радою, а не розпорядженням засідання КМУ. Але теперішні обмеження режиму надзвичайної ситуації відповідають більшості обмежень «надзвичайного стану»!!! Особливості «надзвичайного стану» полягають в перевищенні повноважень держави над приватними правами людини у масовому масштабі, наприклад, під час «надзвичайного стану» законом дозволяється проведення мобілізації, тимчасове обмеження приватної власності на житло (підселення військових), на транспорт («примусове відчуження або вилучення майна у юридичних та фізичних осіб», «використання ресурсів підприємств, установ та організацій», «регулювання роботи цивільних теле- та радіоцентрів», особливі правила користування зв'язком та передачі інформації через комп'ютерні мережі» та інш. заборони для надзвичайного СТАНУ).

Заходи, що виконуються зараз в Україні для здійснення режиму надзвичайної ситуації відповідають завданням статті 24.3 «Положення про ЄДСЦЗ», затвердж. Постановою КМУ від 2014 р. №11 - «Основними завданнями, що виконуються єдиною державною системою цивільного захисту у режиму надзвичайної ситуації є:

- здійснення оповіщення органів управління та сил цивільного захисту, а також населення про виникнення надзвичайної ситуації та інформування його про дії в умовах такої ситуації;

- призначення керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та утворення у разі потреби спеціальної комісії з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

- визначення зони надзвичайної ситуації;

- здійснення постійного прогнозування зони можливого поширення надзвичайної ситуації та масштабів можливих наслідків;

- організація робіт з локалізації і ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, залучення для цього необхідних сил і засобів;

- організація та здійснення заходів щодо життєзабезпечення постраждалого населення;
- організація та здійснення (у разі потреби) евакуаційних заходів;
- організація і здійснення радіаційного, хімічного, біологічного, інженерного та медичного захисту населення і територій від наслідків надзвичайної ситуації;
- здійснення безперервного контролю за розвитком надзвичайної ситуації та обстановкою на аварійних об'єктах і прилеглих до них територіях;
- інформування органів управління цивільного захисту та населення про розвиток надзвичайної ситуації та заходи, що здійснюються.

Цікаво оцінити результати виконання цих завдань у життєдіяльності України та свого міста в сучасних умовах пандемії «коронавірусу», для захисту від якого був впроваджений цей режим надзвичайної ситуації більш ніж на місяць в Україні, що є завданням №2 на самостійну роботу під час карантину!